

ших промислових та енергетичних об'єктів, особливо тих з них, що мають стратегічне значення. Сприяють залученню в країну іноземного капіталу зобов'язання, що їх беруть на себе країни, які вступають у Світову організацію торгівлі (СОТ).

В умовах сучасного високого рівня розвитку світового інвестиційного процесу для залучення іноземного капіталу важливими є двосторонні та багатосторонні інвестиційні угоди. Всі види потоків фінансових ресурсів вимагають нагального укладання глобальної угоди щодо правил інвестування та регулювання транскордонного руху капіталу.

Значний внесок у формування механізму регулювання транскордонних потоків капіталу зробили Організація Об'єднаних Націй та підпорядковані їй економічні організації та компанії. Йдеться, зокрема, про Економічну і Соціальну раду (ЕКОСОП), Світову організацію торгівлі (СОТ), Організацію економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), міжнародні фінансові та кредитні організації.

Висновки

Таким чином, упродовж цілого ряду десятиріч, особливо починаючи з 60-х років ХХ ст., міжнародною практикою регулювання економіки сформовані відповідні дво- та багатосторонні угоди та інші міжнародно-правові норми регулювання інвестицій. Ці норми були імplementовані на національному рівні багатьох країн, в результаті чого в наш час практично в кожній країні з ринковою економікою існує власне національне законодавство, яке регламентує та регулює правила залучення та функціонування іноземних капіталів.

Зарубіжні аналітики прогнозують можливі негативні зовнішні шоки для України у разі продовження тенденції значної та

швидкої девальвації долара та одночасного підвищення курсу євро, а також істотної ревальвації курсів валют азіатських країн. Однак значна девальвація до євро хоч і сприяє підвищенню зовнішньої конкурентоспроможності українських товарів на міжнародних ринках, проте поступово набуває негативних рис щодо інших чинників впливу на економіку. Насамперед це стосується подорожчання товарів, імпортованих з Європи.

Ефективність контролю за рухом капіталу оцінюється з точки зору його впливу на потоки капіталу і досягнення таких цілей економічної політики, як підтримання стабільності валютного курсу за рахунок забезпечення більшої незалежності грошово-кредитної політики чи збереження внутрішньої макроскопічної і фінансової стабільності.

Список використаних джерел

1. Герчикова И.Н. Международные экономические организации: регулирование мирохозяйственных связей и предпринимательской деятельности / И.Н. Герчикова. – М.: Консалт банкир, 2001. – 624 с.
2. Жаліло Я.А. Регулювання ринкової економіки: сучасний досвід розвинених країн / Я.А. Жаліло. – К.: НІСД, 1996. – 86 с.
3. Контроль за движением капитала: опыт стран по его введению и отмене. Пер. с англ. (Акира Арийоши, Карл Хабермайер, Бернард Лоренс, Иней Этнер–Роб, Джорж–Иван Каналес–Кириленко, Ан-дрей Кириленко). – М.: Весь мир, 2001. – 133 с.
4. Ливенцев Н.Н. Международное движение капитала (Инвестиционная политика зарубежных стран) / Н.Н. Ливенцев, Г.М. Костюнина: Учебник. – М.: Экономист, 2004. – 368 с.
5. Макогон Ю.В. Глобализация и Украина в мировой экономике / Ю.В. Макогон, Т.В. Орехова. – Донецк: ДонНУ, 2004. – 478 с.

Т.І. ЄВЕНКО,

к.е.н., ст. викладач кафедри фінансів, Національний університет біоресурсів і природокористування України

Стан банківської системи України в 2015 році, дослідження проблемних аспектів та шляхи їх подолання

У статті розглянуто стан банківської системи України. Досліджено її проблемні аспекти та запропоновані шляхи їх вирішення.

Ключові слова: банк, банківська система, девальвація гривні, фінансовий сектор, стабільність банківської системи, Базель–3, банківський нагляд, фінансова криза.

Т.И. ЕВЕНКО,

к.е.н., ст. преподаватель кафедры финансов, Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

Состояние банковской системы Украины в 2015 году, исследование проблемных аспектов и пути их преодоления

В статье рассмотрено состояние банковской системы Украины. Исследованы ее проблемные аспекты и предложены пути их решения.

Ключевые слова: банк, банковская система, девальвация гривни, финансовый сектор, стабильность банковской системы, Базель–3, банковский надзор, финансовый кризис.

T. EVENKO,

*candidate of economic sciences, senior teacher of department of finances,
National university of bioresources and priradopol'zovanie of Ukraine*

Consisting of banking system of Ukraine is of 2015, research of problem aspects and way of their overcoming

The state of the banking system of Ukraine is considered In the article. Its problem aspects and offered ways of their decision are investigational.

Keywords: bank, banking system, devaluation of grivna, financial sector, stability of the banking system, Basel–3, bank supervision, financial crisis.

Постановка проблеми. На сучасному етапі, в умовах трансформації економіки, серед основних проблем України, що потребують вирішення, важливе місце посідає завдання формування ефективної банківської системи. На етапі переходу України до ринкової економіки проблеми банківського сектору стають особливо актуальними, адже від їх вирішення значною мірою залежить не тільки успішна діяльність підприємства чи окремої галузі, але й прискорення розвитку економіки країни в цілому.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Проблематику сучасного стану банківської системи України, зокрема, досліджували такі вчені та науковці: В.Д. Базилевич, С.В. Башлай, І.В. Белова, В.М. Геєць, А.А. Гриценко, О.В. Дзюблук, І.І. Дяконова, Ю.В. Кій, О.І. Кіреєв, М.Б. Колісник, О.Д. Ладюк, О.В. Тарасова, Ю.С. Тисячна та інші.

Проте, відзначаючи вагомість та цінність існуючих наукових праць вищезазначених учених, водночас відмітимо, що недостатньо уваги приділено проблемам стану банківської системи України на межі фінансової кризи.

Актуальність даної теми полягає в тому, що в сучасних умовах розвитку національної економіки стан банківської системи має важливе значення. Саме банки є одним із головних джерел інвестування фінансових ресурсів в економіку країни. Забезпечення стабільності банківської системи – це першочергове завдання, яке необхідно вирішити на шляху інтеграції України до європейського економічного простору

Мета статті полягає у проведенні аналізу сучасного стану банківської системи України, дослідженні проблемних аспектів та шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Наявність в Україні успішно функціонуючого фінансового сектору, зокрема банківського, є необхідною умовою створення ефективної ринкової економіки, завоювання міцних позицій на вітчизняному та світовому ринках. Це пов'язано з його провідним значенням у забезпеченні рівня накопичень та інвестицій, необхідних в умовах зростання та підвищення ефективності економіки [1, с. 32].

Для функціонування банківської системи України розроблена нормативна база, впроваджені принципи діяльності банків, методи та інструменти грошово-кредитної політики тощо. Проте швидкий розвиток фінансових глобалізаційних процесів ставить перед банківською системою все більше завдань, при вирішенні яких Україна стане активним учасником глобалізаційних процесів, що дасть можливість виходу на міжнародні фінансові ринки.

Сьогодні банківська система України – це законодавчо визначена, чітко структурована і субординована сукупність фінансових посередників, які здійснюють кредитні і фінансові операції на професійній основі і функціонально взаємопов'язані в самостійну економічну структуру [2, с. 167].

Останнім часом, на жаль, фінансова криза торкнулася банківської системи України, яка призупинила розвиток банків та підірвала довіру до банківської системи в цілому. При настанні банківської кризи виживають найсильніші. Банк, який не відповідає вимогам зовнішнього середовища, повинен або адаптуватися і використовувати свої сильні сторони, або зникнути. Ряд законодавчих нововведень, які було проведено в Україні, позитивно вплинули на розвиток банківської системи. Зокрема, була задіяна система державного регулювання і контролю діяльності, необхідна законодавча база; підго-

товлена достатня кількість кваліфікованих банківських кадрів; склались базові передумови для повноцінного функціонування інститутів в умовах ринкової економіки та ін.

Сучасний стан банківської системи України залишає бажати кращого, існує багато невирішених проблем, які потребують негайної реакції з боку влади. Наразі Україну порівнюють з найбільш бідними країнами світу, після чергового падіння гривні мінімальна зарплата становила \$43, що на \$4 менше, ніж у бідних Бангладеш, Гані та Замбії [3].

Достатньо цікавим та читабельним є документ, який опублікував НБУ, «Банківська система 2015: виклики та перспективи», який дає можливість зрозуміти офіційну позицію регулятора відносно проблем сектору, а головне – пріоритетність поставлених завдань.

- Головні проблеми банківської системи, на думку НБУ, це:
- значна девальвація гривні, спад в економіці, військові дії східному регіоні та анексія АР Крим, недостатній рівень корпоративного управління зумовили погіршення якості кредитного портфелю банків;
 - низький рівень капіталізації банківських установ;
 - високі збитки банківського сектору, що становили майже 53 млрд. грн.;
 - невирішені питання, зокрема у податковій сфері, процесі реформування судової системи України та боротьби з корупцією;
 - зростання валютних ризиків як потенційна загроза стійкості банківської системи;
 - викривлення окремими банками статистичної звітності, що ускладнює можливості оцінки реальних масштабів кредитування банками пов'язаних осіб [4].

Головними шляхами врегулювання проблем у банківській системі НБУ назвав такі:

- розширення переліку пов'язаних осіб;
- встановлення обов'язку банку подавати Національному банку України інформацію про пов'язаних з банком осіб;
- надання Національному банку України права при здійсненні банківського нагляду визнавати фізичних та юридичних осіб такими, що є пов'язаними з банком, за наявності ознак, визначених Національним банком України;
- передбачення можливості віднесення банку до категорії проблемного у разі систематичного подання недостовірної звітності, у тому числі щодо операцій з пов'язаними особами;
- покладення відповідальності на власників істотної участі, керівників банків та інших пов'язаних з банком осіб обов'язку відповідати всім своїм майном у разі, якщо їх дії чи бездіяльність призвели до неплатоспроможності банку;
- встановлення адміністративної та кримінальної відповідальності власників істотної участі, керівників банків та інших пов'язаних з банком осіб за діяльність, що призводить до неплатоспроможності банку [5].

НБУ обрав кілька напрямів щодо вдосконалення банківської системи, не охопивши її цілком та не зачіпаючи важливі, на наш погляд, проблеми.

Проаналізувавши статистичну інформацію по банківській системі в 2015 році, можемо зробити такі висновки.

Станом на 01.11.2015 ліцензію Національного банку України мали 120 банківських установ (у тому числі 40 банків з іноземним капіталом).

МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

Загальні активи банків у жовтні 2015 року зросли на 48,7 млрд. грн., зобов'язання – на 42,0 млрд. грн. Таке зростання відбулось переважно за рахунок впливу курсової різниці.

Регулятивний капітал діючих банків за жовтень 2015 року зменшився на 10,7 млрд. грн. Зменшення відбулося за рахунок збитку двох банків, що були отримані внаслідок формування резервів за активними операціями. При цьому в цілому по системі банків регулятивний капітал за жовтень збільшився на 27,8 млрд. грн. за рахунок виходу з банківської системи ПАТ «Дельта Банк». У той же час продовжилось зростання статутного капіталу по системі (на 190 млн. грн. в жовтні та на 12,3 млрд. грн. з початку 2015 року) внаслідок докапіталізації банків.

Збиток по системі банків станом на 1 листопада 2015 року становив 56,3 млрд. грн.

За жовтень 2015 року загальний обсяг збитку діючих банків становив «мінус» 3,7 млрд. грн. Проте за жовтень у порівнянні з вереснем збиток скоротився на 39% (за вересень 2015 року – мінус 6,1 млрд. грн.).

На зменшення обсягу збитку головним чином вплинув прибуток від торговельних операцій, який за жовтень становив 3,2 млрд. грн. (16,5% доходів банків за жовтень). Крім того, в жовтні платоспроможні банки отримали максимальний за 8 місяців чистий комісійний дохід – 2 млрд. грн. Також дещо збільшився чистий процентний дохід – до 4,4 млрд. грн. за жовтень 2015 року. Головним чинником отримання банками збитків залишаються значні обсяги відрхувань у резерви – за жовтень поточного року банками було сформовано резервів на загальну суму 9,8 млрд. грн. (42,8% від витрат за жовтень). Проте слід зауважити, що темпи нарощення банками резервів поступово уповільнюються. Станом на 01.11.2015 79 банків отримали прибуток на загальну суму 3,9 млрд. грн., у тому числі за жовтень – 78 банків на загальну суму 0,7 млрд. грн. [6].

Найбільш прибутковим банком за результатами 2015 року був Сітібанк (337,04 млн. грн.), друге та третє місця належать Унікомбанку (115,6 млн. грн.) та КредіАгріколь банку (92,23 млн. грн.).

Звернувши увагу на кредитні рейтинги банків України, можемо сказати, що найнадійнішими банківськими установами в 2015 році були: Ощадбанк (державна гарантія 100% вкладів), Укресімбанк (державний банк), КредіАгріколь банк (Credit Agricole, Франція), УкрСиббанк (BNP Paribas Group, Франція), Райффайзен банк Аваль (Raiffeisen Bank, Австрія).

При складанні рейтингу найбільших українських банків враховувалася здатність банку без затримки повернути депозити, якщо у нього з'являться фінансові проблеми або проблеми по погашенню кредитів і зростанні заборгованості клієнтів, а також рівень підтримки акціонерів і держави.

Важливу роль відіграє чинник власника з точки зору поповнення капіталу і ліквідних ресурсів, що є основою стійкості в стресових умовах. Жоден банк, який належить державі або міжнародним фінансовим холдингам, не був визнаний неплатоспроможним.

На нашу думку, НБУ не враховано ряд важливих питань, зокрема: валютні кредити населенню, недостатня увага до депозитного відтоку, виплата депозитів вкладникам ліквідованих банків, різноманітні валютні питання.

Слід зазначити, що курс валют, який зростає з неймовірною швидкістю та тягне за собою підвищення рівня цін (на продукти, комунальні послуги, паливо та ін.), достатньо логічним кроком було б підвищити соціальні виплати, адже якщо деякі соціальні прошарки жили бідно рік назад, то зараз вони стали ще бідніші.

У бюджеті зафіксовано, що з 1 грудня 2015 року передбачалось збільшення прожиткового мінімуму, мінімальних пенсій, мінімальних зарплат в Україні на 13%, але наразі ми цього не спостерігаємо, незначне підвищення виплат все ж не полегшило життя пересічних українців [7].

Банківський ринок знаходиться в трансі від курсового стрибка, втрати активів у Криму та зоні АТО (втрата більше 15% активів і пасивів банків), падіння платоспроможності позичальників, масове скорочення персоналу і продовження серії дефолтів фінансових установ. Масовий відтік депозитних коштів населення становив \$10 млрд. за валютними вкладками і понад 40 млрд. – за гривневими [8].

За роки незалежності в Україні створена і діє банківська система, яка активно впливає на соціально-економічний комплекс як держави в цілому, так і її регіонів. Треба визнати, що банківська система в Україні перебуває нині у стані подальшого реформування і потребує конкретних дій. Аби підвищити ефективність української економіки, банкам треба відігравати роль посередника між надходженням вітчизняних заощаджень та раціональним розміщенням капіталів в економіці [9, с. 85].

Для врегулювання проблем у банківському секторі прийнято закон про капіталізацію та реструктуризацію банків [10].

Він установлює обов'язок банків, які за результатами стрес-тестування потребують додаткової капіталізації, забезпечити капіталізацію/ реструктуризацію у визначеному Національним банком розмірі. Крім того, законопроектом будуть врегульовані умови та шляхи участі держави в капіталізації банків, також вводиться мораторій на розподіл чистого прибутку банку й викуп банком розміщених ним акцій. Документом надається право Фонду гарантування вкладів фізичних осіб установлювати для банків- правонаступників, які в результаті реорганізації повністю або частково приймають майно, права та обов'язки банку, що реорганізовується, диференційований розмір річної ставки регулярного збору.

Ми вважаємо, що рятувати неплатоспроможні комерційні банки за кошти держбюджету та приєднувати їх до державних банків недоцільно, оскільки тут виникає значна корупційна складова. У цьому випадку рекапіталізація банку за рахунок великих вкладників і конвертація депозитів у капітал може використовуватися тільки для реально «неплатоспроможних» банків і в ситуаціях, коли повернути депозити немає ніякої іншої можливості.

Проте політика НБУ має бути превентивною та мати внутрішній механізм запобігання фінансовим кризам.

Отже, зважаючи на існуючі проблеми, можна запропонувати такі шляхи вирішення:

- підвищення контролю за діяльністю банків;
- підвищення рівня капіталізації банків;
- врегулювання конфліктів між народом і банками, пом'якшення умов договору (виплата валютних кредитів за меншим курсом);

- забезпечення довіри до банків, шляхом підвищення їхньої стабільності, конкурентоспроможності та стійкості;
- посилення боротьби з відмиванням злочинних грошей;
- участь банків у міжнародних банківських об'єднаннях, відкриття філій за кордоном.

Отже, зважаючи на існуючі проблеми, можна запропонувати такі шляхи вирішення:

- підвищення контролю за діяльністю банків;
- підвищення рівня капіталізації банків;
- врегулювання конфліктів між народом і банками;
- забезпечення довіри до банків шляхом підвищення їхньої стабільності, конкурентоспроможності та стійкості;
- посилення боротьби з відмиванням злочинних грошей;
- участь банків у міжнародних банківських об'єднаннях, відкриття філій за кордоном;
- інше.

Зокрема, підвищення рівня капіталізації банків має стати першочерговим завданням у процесі планування розвитку банківської системи. Нові міжнародні стандарти у сфері капіталу та ліквідності (Базель-III) розроблені Базельським комітетом із банківського нагляду в складі комплексного пакету фундаментальних реформ міжнародної системи банківського регулювання й нагляду. Основна мета базельських стандартів – підвищення стійкості банків і захист прав споживачів фінансових послуг [11]. Тому НБУ потрібно максимально швидко їх упроваджувати. Це дасть змогу повернути довіру до банківської системи України та забезпечити її стабільність.

На нашу думку, банківська система України має ряд серйозних проблем, НБУ робить маленькі кроки щодо їх подолання, але на сьогодні вони є малоефективними, тому що банківська система нашої країни на стадії краху і потребує повільного одужання та швидких дій уряду.

Висновки

Для забезпечення системної стійкості банківської системи України потрібно невідкладно переходити на стандарти Базеля-3, ураховуючи, що окремі показники вже виконуються. Проте малоімовірно, що Базель-3 може розв'язати всі проблеми банківської системи. Потрібно звернути увагу на проблеми, які властиві саме українській банківській системі. Зокрема, слід намагатись урегулювати відносини між банками та позичальниками (конвертація валютних кредитів у

гривневі), ефективно ліквідувати неплатоспроможні банки та очистити банківську систему, здійснювати нагляд як на індивідуальній, так і на консолідованій основі й забезпечити реальну політичну та економічну незалежність НБУ тощо.

Список використаних джерел

1. Примерова О.К. Інтеграція банківської системи як організаційна інновація і потреба розвитку світового фінансового ринку / О.К. Примерова // Проблеми науки. – 2011. – №5. – С. 31–37.
2. Вовчак О.Д. Кредит і банківська справа: підручник / О.Д. Вовчак. – К.: Знання, 2008. – 564 с. Вовчак О.Д. Кредит і банківська справа: підручник / О.Д. Вовчак. – К.: Знання, 2008. – С. 564.
3. Мінімальна зарплата в Україні через падіння гривні вже нижча, ніж у Замбії й Гані [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://economics.unian.ua/finance/1047928-minimalna-zarplata-v-ukrajini-cherez-padinnya-grivni-vje-nijcha-nij-u-zambiji-i-gani-zmi.html>
4. Банківська система – 2015: погляд НБУ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://bankografo.com/bankivska-sistema-2015-poglyad-nbu.html>
5. «Банківська система 2015: виклики та перспективи» [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=14741673>
6. «Доходи та витрати банків України за десять місяців 2015 року» [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=14789283&cat_id=58285
7. Мінімальні зарплати та пенсії українців зростають на 13% із 1 грудня 2015 року [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://economics.unian.ua/soc/1042211-minimalni-zarplati-ta-pensiji-ukrajintiv-zrostut-na-13-iz-1-grudnya-2015-roku.html>
8. Рейтинг життєздатності банків – 2015 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zt.ridna.ua/2015/02/16/rejtynh-zhyttjezdatnosti-bankiv-2015/>
9. Тарасова О.В. Стан і тенденції розвитку банківської системи України [Текст] / О.В. Тарасова, Ю.О. Панова // Економіка харчової промисловості. – 2014. – №3. – С. 79–86, с. 85.
10. Закон України «Про заходи, спрямовані на сприяння капіталізації та реструктуризації банків», відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, №6, ст.41 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/78-19>
11. Базель III: вопросы внедрения. Электрон. ресурс. – Режим доступа: https://www.kpmg.com/RU/ru/topics/Russian-Banking-Club/Documents/Basel%20III_rus.pdf

УДК 336.761

С.А. СТАСІНЕВИЧ,
к.е.н., ст. науковий співробітник, доцент кафедри біржової діяльності,
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
А.С. БЛАГОДАТНИЙ,

студент ОКР «Магістр», Національний університет біоресурсів і природокористування України

Удосконалення клірингової та розрахункової діяльності на ринку цінних паперів України

Розглянуті особливості сучасного удосконалення клірингово-розрахункової діяльності в умовах реформування депозитарного забезпечення ринку цінних паперів України: зміна законодавчо-нормативної бази на основі міжнародного досвіду, практичний аспект трансформації організаційно-інституційних засад клірингу і розрахунків на вітчизняному фондовому ринку, наведені показники функціонування оновленого розрахункового центру.

Ключові слова: цінні папери, фондовий ринок, депозитарна система, кліринг, розрахунковий центр, реформа.